

MICHAL ŠKAPA A.K.A. TRON

ODE ZDI KE ZDI

Galerie výtvarného umění v Chebu

1. 7.–26. 8. 2012

Vernisáž 30. 6. 2012 / 17.00

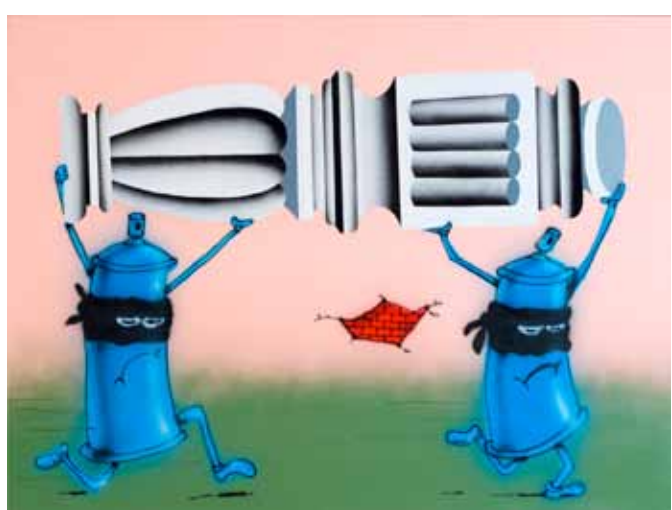
GAVUCHEB

Tavení, 2010, akryl a airbrush na plátně, 70 x 50 cm

Po Janu Kalábovi (POINT) a Jakubu Matuškově (MASKER) je Michal Škapa (*1978) již třetím výtvarníkem, který v Chebu v rámci festivalu Graffiti Boom vytvoří velkoformátové graffiti. Podobně jako loni Matuška se i on zároveň představí samostatnou výstavou v Malé galerii. Michal Škapa a.k.a. 2ROCK a.k.a. KEY a.k.a. TRON patří k tzv. zakladatelské generaci české writerské scény, jejíž počátky spadají před polovinu devadesátých let. Tehdy se tu postupně zformovalo podhoubí budoucí graffiti scény, důležitou roli hrály kontakty s Berlínem. S nástupem dalších generací vznikala nová a nová uskupení writerů, tzv. crew. Mezi nejvýraznější patřily např. ABX nebo DSK, vzniklé transformací původních NNK a TCP. Zejména DSK, v níž působil i KEY, svou aktivitou a přístupem výrazně zasáhla do české kotliny. Zlepšuje se technické vybavení (objevují se 400 mililitrové plechovky a kvalitní trysky), vznikají první tematické časopisy... V roce 2000 pak vše vyvrcholilo odjezdem CAKESe (Jan Kaláb), ROMEA a posléze i KEYe do New Yorku. Dnes se Michal Škapa představuje v chebské galerii pod svým občanským jménem. Jeho první veřejné vystoupení však proběhlo už loni samostatnou výstavou v galerii Trafačka. Výstava s názvem 00 NIC tehdy nabídla ucelený průřez širokým spektrem jeho tvorby. Název současné výstavy „Ode zdi ke zdi“ tedy ve zkratce shrnuje jeho vývoj, směřující od zdí, na kterých ještě v ilegalitě vznikaly první graffiti, ke zdem oficiální galerie, na nichž visí jeho závěsné obrazy. Při pohledu na jeho práce, vystavené v galerijním prostředí, se nabízí otázka, co v jeho díle z odkazu graffiti zůstalo. Určitě technická stránka a cit pro zacházení s barvou, podstatná je i snaha o aktivní komunikaci se společností, která je jedním ze základů graffiti. Naléhavost obsažená v jeho posledních dílech vyjadřuje jasné postoje a názory. Autor útočí na společenské konvence, reklamní svět i globalizaci, svou revoltu převádí do promyšlených konceptů, prioritou pro něj zůstává obsah a sdělení.

Graffiti není a nebylo pro Michala Škapy pouhou epizodou. Stalo se pro něj životním stylem, umožnilo mu uplatnit svůj výtvarný talent i v dalších umělecky spřízněných oborech. Studium na Vyšší odborné škole grafické mu poskytlo základní orientaci v typografii a grafice. Začínal jako „standardní“ writer, ale

Balustráda, 2011, akryl, sprej a airbrush na plátně, 80 x 60 cm

po čase se dostavil pocit vyčerpanosti. Odhodlání k překročení mezí tradičního graffiti podpořilo i členství v dnes pravděpodobně neznámější české alternativní crew CAP (Crew Against People), založené v roce 2005. Vliv ostatních členů a vzájemná názorová blízkost posunula hranice Škapova stylu a otevřela jeho kreativitu nové perspektivy. Mantinely klasického graffiti nejsou striktně dané, různě se posouvají, ale zcela měnit je nelze. Svou tvorbou CAP nabourala tradiční pravidla, související především s čistotou a stylovou dokonalostí písma. Užívání charakterů s jednoduchou, ale účinnou symbolikou, zrušení principu, podle kterého je sprej výhradně médium graffiti, a četné další inovace vyvolaly v tehdejší subkulturě rozporuplné reakce. Další novinkou byl posun z ulice do opuštěných interiérů – zmizel tak jeden z tradičních aspektů graffiti spočívající v adrenalinové aktivitě, „klid na práci“ znamenal nejen základní proměnu podmínek, ale i celkový posun v prezentaci: jestliže dříve byly piecy umístovány na spektakulárních místech, nyní byly veřejnosti skryty a musely být „reprodukovány“ prostřednictvím internetu nebo tištěných médií, šířených převážně v okruhu komunity. Ortodoxní writeři sice CAP kritizovali, nové přístupy však základy graffiti nezměnily, pouze jimi otřásl; nové podněty nadále žily vlastním životem. Zkušenost z působení v CAP proměnila i tvorbu Michala Škapy. Mezi jeho venkovními realizacemi a díly primárně určenými k interiérové prezentaci existuje kontinuální přechod. Kombinuje řadu technik od malby, přes stříkání sprejem, airbrush, sítotisk, trojrozměrné objekty až po monumentální exteriérové realizace. Přes volné zacházení s malířskými prostředky a rozmanité techniky však jeho tvorba působí jako logický celek. Poměrně rychlý vývoj směřoval od prvoplánově provokativních témat k obsahově více promyšleným kompozicím. Subverzivně posouvá významy komerčních symbolů: hromada žlutých smajlíků se může zdát zábavná, ovšem pouze do chvíle, než se oprostíme od konvenční iluze něčeho veselého a milého, která je s nimi spojena.

Podstatnou část výtvarné produkce Michala Škapy představuje grafika a také grafický design. Ostatně výstava plakátů a grafických listů (společně s PASTOU a POINTEM) byla i jednou z doplňkových aktivit na výstavě v galerii Source

Fučík, 2011, akryl a airbrush na plátně, 100 x 120 cm

v čínské Šanghaji (s následnou reprízou v Pražském domě v Bruselu). Z grafické produkce namátkou uvedme vizuální styl pro mezinárodní graffiti a street art festival NAMES či plodnou spolupráci s nakladatelstvím Bigg Boss. Osobitý rukopis najdeme v dnes již pověstných plakátech k Festivalu otrlého diváka každoročně pořádaném v pražském kinu Aero s bizarními kolážovanými postavami skřetů, maskovaných svalovců a lehkých žen. Připomeňme také aktivní účast na tvorbě řady periodik – dříve to byly časopisy Rooftop nebo Street, dnes například Free Magazine nebo Upstream, spojený s crew CAP. Na poli grafického designu je Michal Škapa ostříleným profesionálem, jehož zkušenosti příležitostně využívají i další názorově spřízněná periodika. Vedle tiskovin navrhuje i oblečení nebo třeba design skateboardových prken. Pro Ikonik coolture store, zabývající se prodejem značkového oblečení v limitovaných sériích, navrhl kolekci šesti hravých vystřihovacích skládaček z tvrdého papíru IKONIKZ, obsahující bizarní postavičky, potažované automobil nebo retro magnetofon... Samostatnou kapitolou, která prochází jeho dílem, je dnes je již legendární postava Mr. Spreje s lidskou tváří, odrážející různé charaktery od malicherných zlodějíčků až po patetického diktátora chrlícího do svého okolí obrovský vír barev všech odstínů. Sprej zůstal i později důležitým motivem Škapových prací, jeho podoba a role se však změnila. Nejdříve byl jakousi warholovskou ikonou, variovanou v nepřeberných efektních proměnách. Obdobně vynikají i instalace, v nichž pracuje se stříbitou plechovkou. Kovově lesklé, exkluzivně vyhlížející obaly bez nálepek seskupuje do nejrůznějších kompozic, v nichž reaguje i na samotný výstavní prostor – jednou z nich vytvoří sloup sahající od podlahy ke stropu, jindy je v kruhu obtočí kolem středového pilíře a zároveň vyveze diváky k jejich užití. V jedné z instalací se objevují umělé paprsky stříkající barvy, v další jsou uloženy v průhledné skleněné vitríně jako jakési ikony. Ikony spreje jako výrazového prostředku graffiti samotného.

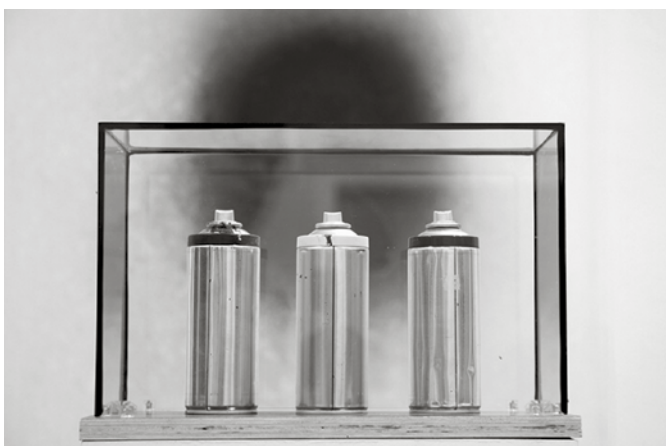
K významným pracím z poslední doby patří rozměrná silueta svítícího města TRON - Invisible Future Forever, sestavená z různých světových mrakodrapů a doplněná projekcí městského ruchu. Představuje vizi futuristické architektury

Plechovky, 2011, akryl, sprej a airbrush na plátně, 120 x 100 cm

TRON, světelný objekt, 2011, 410 × 300 cm, dřevo, MDF, optická vlákna, světelné zdroje, LCD panely

Plechovky, 2011

reagující na současnou rozpínavost světových metropolí, uspěchaný život velkoměst, jejich anonymitu i ponuré prostředí. Instalace byla vytvořena v rámci výstavy Metropolis pro EXPO 2010 v Šanghaji, což je paradoxně jedno z měst, kde se tato alarmující vize stává skutečností.

Podstatnou část tvorby tvoří malovaná a stříkaná plátna. Smajlíci nejrůznějších druhů, stylizované postavy, a naopak – plechovky s lidskými atributy, se kupí na sebe v horizontálních i vertikálních vrstvách. Vzájemný boj je pro autora metaforou lidstva a jeho dějin. Často se objevují scény tvořené „napěchovanými“ vraky aut či s nadsázkou pojatých mimozemských plavidel. Jde o zástupné symboly moderní civilizace, snažící se chrlit stále větší množství produktů, které nakonec pohrbí i lidstvo samo. To je – opět v ironické nadsázce – zastoupeno pouze navršenými skelety a zbytky lidských obydlí. V obrazovém cyklu Fukušima zaznávají obavy spojené s civilizačními katastrofami. Jeho typické kompoziční schéma horizontálních „archeologických“ vrstev je zde naplněno jiným obsahem, vztaženým k reálné katastrofě, která před nedávnem vydělila celý svět. Rychlost, s jakou se celá pohroma odehrála, souvisí se stále se zrychlujícím tempem technického pokroku, zbaveného sebezáchovných mechanismů.

Složitě kompozice plné drobných detailů jsou již předzvěstí k postupnému zjednodušování malby a posunu k abstraktnější poloze. Realita zde není zcela eliminována, ovšem ocitá se v rovině snového kosmologického světa. Dříve hojně užívaná nadsázka se vytrácí, témata získávají na vážnosti. Jemné tahy airbrushové pistole vytváří složitou homogenní plochu a zároveň i iluzivní prostor, připomínající nepronikatelnou spleť hustého křoví, jindy spíše jakousi biomorfni hmotu. Do takto pojetého pozadí jsou vsazeny geometrické útvary někdy plující v beztlížném prostoru (Monolit), jindy stojící či vyrůstající v prázdnotě (Temná hmota), možná stopy dávné civilizace, možná pomníky lidstva...

Podstatnou část jeho tvorby představují práce v duchu tzv. Mural Artu. Exteriérové malby můžeme spatřit např. na fasádě Centra současného umění Dox (TRON, POINT, PASTA), kde obdobně jako na stěnách ZŠ Gutova na Praze 10 (TRON, POINT, OBIC a GENOE) Škapa pracoval se svým oblíbeným motivem stylizované

Temná hmota, 2011, akryl a airbrush na plátně, 100 × 120 cm

postavičky - spreje v nejrůznějších činnostech, odkazujících k lidskému pachtění. Velkoformátové graffiti pak vzniklo v polské Varšavě, kde zároveň proběhla i menší výstava sítotisků v Galerii V9. Právě varšavský projekt dal podnět k obdobné realizaci na stěně 1. základní školy v Chebu. Škapa zde opět variuje téma archeologických vrstev, odpovídajících různým stupňům vývoje lidstva, počínaje zaniklým mimozemským životem, přes jednotlivé éry starověku, novověku, neokonečných válek a civilizačních problémů, a konče vrstvou sprejů jako posledního stupně civilizace. I ty jsou však nakonec pohřbeny pod nánosy hlíny. Optimismem zavání snad jen v zemi rostoucí ředkvička jako příslib budoucího života. Obdobně je pojata i nedávno vytvořená malba Vrstvy slov na železniční zastávce Na Knížecí (TRON, PASTA, XDOG a OBIK). Námět zde souvisí s charakterem akce (veřejné čtení během Noci literatury), jednotlivé vrstvy tvoří staré psací stroje a písma abecedy, svět techniky a konečně opět lidské ostatky s náhrobky spisovatelů a zesnulých graffiti umělců - pro obě skupiny má totiž písmo nezastupitelnou roli. Poněkud jiný ráz má rovněž letos vzniklá malba s příznačným názvem Cyklo hypno pivo na boční stěně centra umění Meet Factory, kde má autor svůj ateliér a kde již předtím jednou maloval v rámci festivalu NAMES. Námět vsazený do industriálního prostředí souvisí s železnicí vedoucí v těsné blízkosti. Škapa zde zobrazil závod cyklisty s vlakem. Futuristicky pojatý cyklista je dán do kontrastu s funičím vlakem s úsměvem veselého smajlíka, který má zlaté časy dávno za sebou a na rozpadlých kolejích, které nikam nevedou, svádí s cyklistou nerovný boj. Symboly vanitas umístěné na kolejišti předpovídají brzkou zkázu technické okázalosti, odstartované právě věkem páry.

Michal Škapa se řadí k několika autorům, kteří v poslední době úspěšně zvládli přechod od graffiti k tradičním výtvarným médiím, aniž by svá východiska zcela opustili. Technické postupy, estetika a obsahy jeho obrazů a objektů okamžitě prozradí jeho kořeny. Zejména však zůstal věrný kritickým postojům, které jsou s graffiti nedílně spjaté.

Jiří Gordon

Fukušima 2, 2012, akryl, sprej a airbrush na plátně, 150 × 100 cm

Plakát, 2011, sítotisk, 700 × 500 mm

MICHAL ŠKAPA A.K.A. TRON, ODE ZDI KE ZDI

Malá galerie, 1. 7.–26. 8. 2012
Výstava je součástí festivalu GRAFFITI BOOM 03.
Kurátor: Jiří Gordon
Vernisáž: 30. 6. 2011, 17.00
Otevírací doba: út–ne, 10.00–12.00, 12.30–17.00

SOUBĚŽNÉ VÝSTAVY

Michel Fingesten (1894–1943)
Velká galerie, 28. 6.–30. 9. 2012

Richard Teschner: Loutka Kiai Ageng z představení „Nawang Wulan“, 1912
Opus magnum, 28. 6.–30. 9. 2012

Alžběta Skálová, Pampe a Šinka
Museum Café, 28. 6.–30. 9. 2012

GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V CHEBU

příspěvková organizace Karlovarského kraje
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb
T: +420 354 422 450, F: +420 354 422 163,
info@gavu.cz, www.gavu.cz

Festival GRAFFITI BOOM 03 podpořilo město Cheb.

V roce 2012 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Text Jiří Gordon, foto archiv autora, grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 700 ks.

Titulní strana: Car waste – mass grave, Vrakoviště, 2012, akryl a airbrush na plátně, 270 × 130 cm, detail